

Innstramminger i EUs system for karbonprising

EUs kvoteregime for klimagassutslipp har siden 2005 vært en viktig del av satsingen på bærekraft. Fra 2021 går vi inn i regimets fjerde fase, hvor disse sårbarhetene skal håndteres gjennom større årlige innstramminger av utslipp og muligheten for å slette store mengder overskuddskvoter.

MSc Climate Change Management
Eirin Birgitte Aagenes
Konsulent i Climate Change and Sustainability Services EY

MSc Bioteknologi
Vilde Holen
Konsulent i Climate Change and Sustainability Services EY

Maskiningeniør, MBA Energy
Jerome Alexander Kirkwood
Manager i Climate Change and Sustainability Services i EY

EUs kvotemarked

EU har satt som mål å kutte 40 % av sine klimagassutslipp innen 2030 sammenlignet med 1990. EU ETS (Emission Trading Scheme) ble opprettet for å sikre en systematisk reduksjon av klimagassutslipp på en kostnadseffektiv måte. I 2005 ble kvotemarkedet introdusert, og omfatter i dag utslipp av CO₂, N₂O og PFK-gasser fra sektorer innen energiforsyning, industri og luftfart i de fleste EU- og EØS-landene. Nesten halvparten av medlemslandenes totale årlige utslipp dekkes av systemet, noe som utgjør omtrent to milliarder tonn CO₂. Omtrent halvparten av Norges direkte utslipp går inn under kvotepliktig sektor, hvor olje- og gassutvinning står for rundt 60 % av utslippene.

Cap and trade system

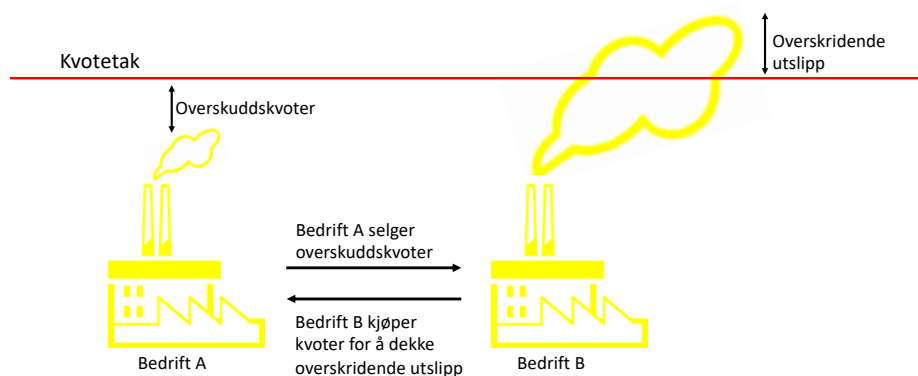
EUs kvotemarked er basert på det som kalles et «cap and trade»-system. Det

er satt et tak på hvor mye klimagasser som kan slippes ut, og dette taket reduseres hvert år i tråd med målsetningen om 43 % kutt i kvotepliktig sektor innen 2030 sammenlignet med 2005, som er startåret for EU ETS. For hvert år må bedrifter skaffe til veie nok kvoter til å dekke sine utslipp. En kvote gir tillatelse til å slippe ut ett tonn CO₂-ekvivalenter. En andel av kvotene er såkalte frikvoter som mottas gratis, og en del er kvoter som må kjøpes. Andelen frikvoter reduseres hvert år, noe som skal sikre en gradvis økning i kvoteprisen. Bedrifter velger om de vil kutte sine utslipp eller kjøpe flere kvoter, alt ettersom hva som er billigst. Om en bedrift har redusert sine utslipp, kan de velge å spare kvoter til fremtidig bruk eller å selge sine kvoter til andre som trenger dem. Denne fleksibiliteten skal sikre en kostnadseffektiv tilnærming til utslippskutt. Industrier som anses som

særlig utsatt for relokalisering til land med mindre strenge utslippsreguleringer, skjermes ved å motta en høyere andel frikvoter.

Kvotepriksen bestemmes av tilbud og etterspørsel

Den såkalte «vannsengetmetaforen» blir ofte brukt for å illustrere kvotemarkedets fleksibilitet med kjøp og salg av kvoter, hvor idealbildet på markedet er en jevn og *velfylt vannseng*. Systemet har særlig blitt kritisert i forbindelse med intern karbonprising som gir et ekstra insentiv for aktører til å kutte i egne utslipp, noe som har blitt sett på som en av årsakene til store mengder tilgjengelige kvoter og en lav kvotepris. I tillegg har det historisk sett vært en utfordring å holde tilgang og etterspørsel stabilt. Kvotemarkedets sårbarhet til samfunnsmessige svingninger ble spesielt tydelig under og etter finanskrisen i 2008/2009, hvor redu-

serte utslipp som følge av redusert aktivitet over hele Europa førte til et stadig økende overskudd av kvoter. I 2013 var kvotemarkedet en *slapp vannseng* med et overskudd på to milliarder kvoter og en pris helt nede i tre euro pr. kvote, til sammenligning var prisen pr. kvote nesten 30 euro før finanskrisen.

Markedsstabilitetsreserven strammer opp vannsengen

Kvoteprisen kan sies å være en gjen speiling av den fremtidige verdien av å kutte utslipp. Dersom verdien av utslippskutt blir for lav og *vannsengen* for slapp, forsvinner også insentivene til å redusere utslipp i kvotepliktig sektor. For å kompensere for det store overskuddet introduserte EU-kommisjonen en Market Stability Reserve (MSR) i 2015, som senere ble innstrammet i 2018. MSR skal i perioden 2019–23 holde tilbake 24 % av kvotene dersom antallet overskuddskvoter passerer 833 millioner. Videre skal kvoter føres tilbake på markedet dersom antall kvoter i omløp blir under 400 millioner, og fra 2023 skal antall kvoter som overgår fjorårets auksjonsvolum, permanent slettes.

I tillegg til å redusere den negative effekten av supplerende utslippsreguleringer på kvoteprisen, tillater en slik justering at systemet blir bedre rustet for å tåle store markedssjokk som typisk oppstår i krisesituasjoner, som for eksempel Korona-krisen som Europa og resten av verden nå står midt i. Korona-krisen har allerede ført til kostnadsutt og påfølgende utslippskutt for medlemslandene av EU ETS, og kvoteprisen falt fra 25 til

15 euro mellom 23. februar og 23. mars. Likevel, takket være MSR, vil antallet tilgjengelige kvoter på markedet nå reguleres dersom overskuddet blir for stort. På grunn av dette vil MSR bidra til en mer stabil og konkurransedyktig kvotepris, også når markedet er preget av svingninger og usikkerhet.

Økte innstramminger er planlagt

I tillegg til å regulere kvoteoverskuddet gjennom MSR, skal virksomhetenes tildeling av kvoter reduseres med 2,2 % hvert år fra 2021, sammenlignet med 1,74 % i foregående år. Virksomheter i kvotepliktig sektor skal også evaluere eget aktivitetsnivå på årsbasis, og vil ved en reduksjon på over 15 % oppleve ytterligere innstramminger i antall tildelte kvoter. Disse tiltakene har bidratt til å stabilisere markedet ved å styrke karbonprisen. Prisen pr.

kvote økte fra 5 euro i 2017 til 25 euro i 2019. Virksomhetene vil derfor i fase 4 i økende grad se en finansiell verdi og et kontinuerlig insentiv til å redusere egne klimagassutslipp.

Karbonprising er et viktig verktøy for omstilling

Totalt sett er 20 % av globale klimagassutslipp dekket av systemer med en karbonpris, og kun 5 % av utslippene har en pris som er antatt å være høy nok for at verden kan nå temperaturmålene til Parisavtalen. I dag finnes det omtrent 57 forskjellige karbonprisingstiltak, 28 er ETSs (Emission Trading Schemes) og 29 er CO₂-avgifter på nasjonalt nivå.

Karbonprising er et av de viktigste virkemidlene vi har for å sikre lavere utslipp av klimagasser fra industri. Innstramming i klimakvotesystemet har gjort det dyrere å forurense og dermed bidratt til redusert utslipp av klimagasser. Nye innstramminger vil bli viktige for alle som opererer under EU ETS, og ikke minst for klimaet. Om verden skal oppnå de store utslippskuttene som er nødvendig for å nå de langsiktige klimamålene, må systemet suppleres med flere virkemidler som skal sørge for en kostnads-effektiv omstilling til en grønnere fremtid.

